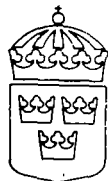

Utrikesutskottets betänkande

1986/87:19

om Sveriges Riksradios programverksamhet för
utlandet m. m. (prop 1986/87:108)

UU
1986/87:19

TREDJE HUVUDTITELN

Propositionen

Genom beslut den 20 december 1984 (Dir. 1984:49) bemyndigades chefen för utrikesdepartementet att utse en särskild utredningsman med uppdrag att utreda och komma med förslag till inriktning av och organisation för Sveriges Riksradios utlandsverksamhet. Betänkandet (Ds UD 1986:5) På våglängd med Sverige – förslag till inriktning av Sveriges Radios utlandsprogram, överlämnades den 24 juni 1986.

Enligt ett avtal som träffats mellan staten och Sveriges Riksradio AB för perioden 1986–1992 skall företaget bl. a. sända ljudradioprogram "avsedda för mottagning i utlandet". Utlandsprogrammen skall enligt avtalet "ge utländsk publik och särskilt utlandssvenskar möjlighet att få information om och upprätthålla kontakt med Sverige".

En särskild enhet inom Sveriges Riksradio AB svarar för programverksamheten för utlandet.

I prop. 1985/86:99 om Sveriges Radios verksamhet m. m. under avtalsperioden 1986–1992 förutsattes i avvaktan på ställningstaganden med anledning av utredningsmannens förslag, att gällande avtalsbestämmelser om utlandsverksamheten tills vidare skulle återfinnas även i det nya avtalet med Sveriges Riksradio AB.

Utredningsmannen lämnar bl. a. förslag till mer preciserade riktlinjer för utlandsprogramverksamheten. Enligt regeringens bedömning bör dessa förslag behandlas i samband med förberedelserna för nästa avtalsperiod.

Utredningsmannen har även lagt fram förslag angående förändringar i val av sändningsspråk och rätten att besluta om språkval samt beträffande organisation och finansiering m. m. Regeringen biträder inte utredningsmannens förslag på dessa punkter. Därtill föreslås att kortvågssändarna vid radiostationen i Hörby ersätts inom en femårsperiod. Regeringen anser att det inte för närvarande föreligger behov av nya sändare i Hörby och biträder därför inte utredningsmannens förslag på denna punkt.

Sveriges Radio AB anser i koncernens remissyttrande över utredningsmannens förslag att den filmverksamhet som bedrivs inom Riksradios utlandsverksamhet inte har någon naturlig koppling till övrig verksamhet inom företaget. Bolaget föreslår att TV- och filmverksamheten överförs till annan huvudman utanför koncernen. Regeringen delar denna uppfattning.

Statliga medel bör därför inte längre användas för filmverksamhet inom riksradios utlandsverksamhet. En del av de härmed frigjorda medlen bör överföras till anslaget D 1. Svenska institutet för att förstärka institutets film- och videoverksamhet.

Institutet svarar i dag för en effektiv och relativt omfattande filmförmedling och låter även framställa versioner på olika språk av både spel- och dokumentärfilm. Regeringen anser att institutets roll i detta hänseende bör förstärkas och filmen ges en starkare ställning inom den allmänna Sverigeformationen.

Regeringen beräknar att förevarande anslag, genom omfördelning från anslaget D 2. Sveriges Riksradios programverksamhet för utlandet, tillförs 1 055 000 kr. för ändamålet.

Sveriges Radio AB begär för budgetåret 1987/88 ett anslag, exkl. priskompensation, om 25 929 000 kr. i 1985/86 års prisläge för programverksamheten till utlandet. Förslaget innebär en anslagsökning med 700 000 kr., exkl. priskompensation, för att permanenta en försöksverksamhet med överföring av program på telefonledning till latinamerikanska radiostationer. Denna verksamhet har under en försöksperiod delvis finansierats av medel från beredningen för internationellt tekniskt-ekonomiskt samarbete (BITS).

Regeringen beräknar kompensation för kostnadsutvecklingen enligt ett kombinerat pris- och löneindex. Anslagsposten 1. Programverksamhet och driftskostnader bör sålunda öka med 398 000 kr. till 24 073 000 kr. (1985/86 års prisnivå).

Sveriges Riksradio får för utlandsverksamheten ur posten 3. Kompensation för prisutveckling tillgogogöra sig kompensation för budgetåren 1986/87 och 1987/88 enligt nämnda index. Liksom budgetåret 1986/87 beräknas denna anslagspost till 3 160 000 kr.

Regeringens förslag angående filmverksamheten medger att överföringarna på telefonledning av program till latinamerikanska stationer i fortsättningen kan genomföras utan tillskott av medel från beredningen för internationellt tekniskt-ekonomiskt samarbete (BITS).

Ersättningen till televerket kan minskas med 300 000 kr.

Regeringen beräknar sålunda en sammanlagd ökning av anslaget med 98 000 kr.

Motionerna

I motion 1986/87:U105 av Lennart Nilsson och Sverre Palm (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av turistinformation i Sveriges Radios utlandsprogram.

I motion 1986/87:U106 av Stina Gustavsson och Karl Boo (c) hemställs att riksdagen beslutar avslå proposition 1986/87:108 i den del som avser överflyttning av TV- och filmverksamheten från riksradios utlandsverksamhet till Svenska institutet.

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om den framtida organisationen av Sveriges Riksradios programverksamhet för utlandet i enlighet med vad i motionen anförts,

2. att riksdagen i avvaktan på ett sådant förslag bifaller medelsförslaget i propositionen under rubriken D 2,

3. att riksdagen i övrigt avslår propositionen.

I motion 1986/87:U108 av Ingrid Sundberg m. fl. (m) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att försöksverksamhet med utlandssändningar på de baltiska språken och polska bör komma till stånd från och med budgetåret 1988/89.

I motion 1986/87:U109 av Oskar Lindkvist (s) hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om motiven för och behovet av utsträckt omställningstid för överflyttningen av filmverksamheten från riksradios utlandsprogram till Svenska institutet.

2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om nya sändare för såväl kortvåg som mellanvåg.

Utskottet

Mellan staten och Sveriges Riksradio AB har för perioden 1986–1992 träffats ett avtal enligt vilket företaget skall svara för programverksamheten för utlandet. Programmen skall, enligt avtalet, ge utländsk publik och särskilt utlandssvenskar möjlighet att få information om och upprätthålla kontakt med Sverige. En särskild enhet inom Sveriges Riksradio – Utlandsprogrammet (UTP) svarar för denna verksamhet.

UTP:s organisation och inriktning har, som framgår av propositionen, utretts av en särskild utredningsman. I betänkandet På våglängd med Sverige – förslag till inriktning av Sveriges Radios utlandsprogram (Ds UD 1986:5) har denne lämnat vissa förslag till mer preciserade riktlinjer för utlandsprogramverksamheten. Regeringen anser att dessa förslag bör behandlas i samband med förberedelserna för nästa avtalsperiod. Utredningsmannen föreslår vidare förändringar i val av sändningsspråk samt att kortvågssändarna i Hörby skall ersättas under en femårsperiod. Dessa förslag avisas i propositionen.

I sitt remissyttrande över betänkandet föreslog Sveriges Radio att den filmverksamhet som bedrivs inom UTP skulle överföras till annan huvudman utanför koncernen. I propositionen föreslås att verksamheten skall föras över till Svenska institutet och att en del av de därigenom frigjorda medlen skall anslås till förstärkning av institutets film- och videoverksamhet.

Utskottet har från kulturutskottet inhämtat yttrande (KrU 1986/87:6y) över propositionen och de motioner som väckts i anslutning till denna. Yttrandet bifogas detta betänkande.

Motionerna U107 och U108 tar upp frågan om *val av språk* för utlandssändningarna. I sistnämnda motion erinras om utredningsmannens förslag

att sändningarna på ryska språket bör kompletteras med nyhetsprogram i form av t. ex. veckoöversikter på estniska, lettiska, litauiska och polska. En försöksverksamhet med sådana sändningar bör inledas, anser motionärerna. I motion U107 uttalas att sändningsspråken bör utvidgas till de baltiska och polska språken.

Kulturutskottet erinrar i denna fråga om sitt uttalande om olika programinslag vid behandlingen av regeringsförslaget om Sveriges Radios verksamhet våren 1986 (KrU 1985/86:21). Kulturutskottet anförde därvid bl. a. att det borde ankomma på Sveriges Radio att i programfrågor arbeta fritt och självständigt inom ramen för de allmänna riktlinjer som anges i radiolagen och i avtalen mellan staten och bolagen i Sveriges Radio-koncernen; riksdagen borde inte anlägga synpunkter på enskildheter i programutbudet. Kulturutskottet konstaterar i sitt yttrande att det är Riksradien som beslutar om val av sändningsspråk.

Utskottet ansluter sig till den bedömning som gjorts av kulturutskottet. Motion U108 samt yrkande 1 i motion U107 såvitt nu är i fråga avstyrks därmed.

Möjligheterna att via UTP:s sändningar förmedla *turistinformation* om Sverige tas upp i motion U105. Motionärerna anser, med hänvisning till en försöksverksamhet sommaren 1985, att permanenta sändningar skulle vara ett viktigt led i ansträngningarna att öka turismen i Sverige.

Kulturutskottet noterar i sitt yttrande att UTP enligt riktlinjerna för sin verksamhet skall söka skapa kunskap om och förståelse för Sverige och delta i ett internationellt kultur- och informationsutbyte. Det ingår därför som en naturlig del av verksamheten att skildra Sveriges sevärdheter, varigenom också ges värdefull turistinformation.

Mot denna bakgrund finner utskottet – i likhet med kulturutskottet – inte något särskilt initiativ påkallat från riksdagens sida med anledning av motion U105, vilken därför avstyrks.

Propositionens förslag beträffande *UTP:s filmverksamhet* och överföring av vissa medel till Svenska institutet behandlas i tre motioner. I motion U106 anfördes att den filmproduktion som bedrivs vid Riksradiens utlandsverksamhet bör fortsätta. Risker är annars, menar motionärerna, att det kontaktnät som under drygt 25 år byggts upp försvinner och filmavdelningens erfarenhet av såväl produktion som distribution av Sverigeinformation i TV världen över inte kan tas till vara. Enligt motionärerna avser Svenska institutet inte fortsätta med massmediadistribution till utländska TV-bolag. Propositionens förslag om överflyttning till Svenska institutet bör därför avslås. Regeringens förslag avvisas likaledes i motion U107. Enligt motion U109 bör avvecklingen av UTP:s filmverksamhet inte ske omedelbart utan under en omställningsperiod av ett år. Motionären anser att om verksamheten i dess nuvarande utformning helt upphörde skulle informationen om Sverige via de utländska TV-stationerna minska drastiskt. En avvecklingsperiod är därför nödvändig för att närmare pröva hur med en ny huvudman den hittillsvarande informationen framöver skall kunna lämnas.

Kulturutskottet anser i sitt yttrande att frågan om Svenska institutets möjligheter att ta över den Sverige-information som UTP:s filmproduktion kunnat ge, närmare bör prövas. Kulturutskottet erinrar i detta sammanhang

om den särskilda utredare som tillkallats för att göra en översyn av de statliga insatserna inom det svenska kultur- och informationsutbytet med utlandet. Den föreslagna överflyttningen bör, anser kulturutskottet, i avvaktan på en närmare översyn inte genomföras.

Utskottet vill med anledning härav anföra följande.

I utredningen om Sveriges Radios utlandsprogram föreslogs bl. a. att Sveriges Television skulle engagera sig i UTP och inom televisionen tillskapa en motsvarighet till UTP på filmsidan. Sveriges Television har emellertid avvisat detta och konstaterat att man inte heller vill överta Riksradios filmverksamhet. UTP arbetar dels med, oftast externt delfinansierad produktion av dokumentärfilm, dels annat filmmaterial. UTP är numera den enda enhet inom koncernen som arbetar med traditionell filmteknik, i övrigt dominerar den elektroniskt framställda videon. Sveriges Radio önskade, som framgår av propositionen, i sitt remissyttrande att verksamheten skulle överföras till en annan huvudman utanför koncernen. I det läget befanns det naturligt att diskutera med Riksradios ledning och Svenska institutet om att filmverksamheten i stället skulle överföras till institutet som har det centrala ansvaret för förmedling av konstnärlig film och dokumentärfilm till utlandet – i första hand till utlandsmyndigheter och utländska organisationer och intressenter men också till utländsk TV. Institutet har även svarat för distribution av UTP:s filmer.

Enligt vad utskottet erfarit är Svenska institutet berett att göra den satsning på utökad filmverksamhet som skulle krävas. Utskottet konstaterar att filmen har stor betydelse för det svenska kulturutbytet utomlands och anser det därför angeläget att institutet får den i propositionen föreslagna förstärkningen. Utskottet konstaterar att Svenska institutet når ut i alla former där film och video kan användas, också i TV.

Enligt vad utskottet vidare erfarit är de inblandade parterna – Sveriges Riksradios ledning, utrikesdepartementet, Svenska institutet och UTP:s ledning – överens om den lösning som föreslås i propositionen.

Avsikten är att åstadkomma en ökad satsning på film och video i informationsarbetet och kulturutbytet utomlands, varvid dels en av producenterna på UTP skulle övergå till institutet, dels ytterligare en tjänsteman från UTP på konsultbasis anlitas av institutet under ett år till pensioneringen för fortsatta filmuppdrag och för att vidmakthålla de kontakter utåt som UTP haft med massmedia.

Utskottet finner att den föreslagna ordningen innebär en koncentration av resurser som möjliggör en effektivare användning av filmen som medium i den allmänna Sverige-informationen utomlands. Filmens ställning inom Riksradios utlandsverksamhet har bedömts och analyserats av den ovan nämnda utredningen om radios utlandsprogram. Utskottet vill, som ovan framgått, i likhet med kulturutskottet betona filmens betydelse för det svenska kulturutbytet utomlands. Utskottet utgår från att Svenska institutet väl förvaltar ansvaret för denna uppgift. Fortsatt utredning kan enligt utskottets mening riskera att skapa en sådan oklarhet om huvudmannaskapet som kan verka förlamande på verksamheten. Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet propositionens förslag. Motion U106, U107 yrkande 3 samt U109 yrkande 1 avstyrks följaktligen.

Motion U109 tar även upp frågan om de *kortvågssändare* som nu är i drift, och vilka enligt motionären snarast bör ersättas. Det framhålls vidare som angeläget att en mellanvågssändare uppförs på västkusten. Även i motion U107 påtalas behovet av investeringar i kortvågssändare.

UU 1986/87:19

Kulturutskottet erinrar i sitt yttrande om att televerket i sin anslagsframställning för budgetåret 1988/89 avser ta upp frågan om reinvestering av kortvågssändare. Vad gäller utbyggnad av ytterligare AM-sändare för mellanvåg har kulturutskottet uttalat att denna fråga närmare bör utredas.

Utskottet anser med hänsyn härtill för närvarande inte någon ytterligare riksdagens åtgärd påkallad med anledning av motionerna. Motion U107 yrkande 1 såvitt nu är i fråga och U109 yrkande 2 avstyrks därmed.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *anslag till Svenska institutet*

res. 1 (m)

att riksdagen med avslag på motionerna 1986/87:U106, 1986/87:U107 yrkande 3 samt 1986/87:U109 yrkande 1 och med bifall till proposition 1986/87:108 till Svenska institutet för budgetåret 1987/88 – utöver tidigare anvisat reservationsanslag (UU 1986/87:11, rskr. 127) – anvisar ytterligare 1 055 000 kr.,

res. 2 (c)

2. beträffande *anslag till Sveriges Riksradios programverksamhet för utlandet*

res. 1 (m)

att riksdagen med anledning av motion 1986/87:U107 yrkande 2 och med bifall till proposition 1986/87:U108 till Sveriges Riksradios programverksamhet för utlandet för budgetåret 1987/88 anvisar ett reservationsanslag av 35 333 000 kr.,

res. 2 (c)

3. beträffande *turistinformation i utlandsprogrammen*

att riksdagen avslår motion 1986/87:U105,

4. beträffande *framtida organisation av Sveriges Riksradios programverksamhet för utlandet*

res. 3 (m)

att riksdagen avslår motion 1986/87:U107 yrkande 1,

5. beträffande *val av sändningsspråk*

res. 3 (m)

att riksdagen avslår motion 1986/87:U108,

6. beträffande *nya kort- och mellanvågssändare*

att riksdagen avslår motion 1986/87:U109 yrkande 2.

Stockholm den 14 maj 1987

På utrikesutskottets vägnar

Gunnel Jonäng

Närvarande: Gunnel Jonäng (c), Sture Ericson (s), Margaretha af Ugglas (m), Axel Andersson (s), Ingemar Eliasson (fp), Maj-Lis Lööw (s), Bengt Silfverstrand (s), Karl-Erik Svartberg (s), Rune Ångström (fp), Anita Bråkenhielm (m), Nils T Svensson (s), Maj Britt Theorin (s), Gunnar Hökmark (m), Oswald Söderqvist (vpk) och Görel Thurdin (c).

1. Anslag till Svenska institutet m. m. (mom. 1 och 2)

Margaretha af Ugglas, Anita Bråkenhielm och Gunnar Hökmark (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Enligt vad" och slutar med "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

Kulturutskottet erinrar i sitt yttrande om den särskilda utredare som tillkallats för att göra en översyn av de statliga insatserna inom det svenska kultur- och informationsutbytet med utlandet. Utredaren skall enligt direktiven kartlägga hur de av riksdagen fastlagda riktlinjerna för det allmänna informations- och kulturutbytet med utlandet tillämpats i praktiken. Kartläggningen skall också avse hur Sverige-informationen inom övriga områden hittills fungerat och utredaren mot denna bakgrund belysa framtida behov samt lämna förslag till en effektivare resursanvändning genom omprioriteringar och omDispositioneringar av tillgängliga resurser.

Utskottet anser att frågan om UTP:s filmverksamhet och dess framtid bör bli föremål för ytterligare utredning och översyn. Detta bör kunna rymmas inom den ovannämnda särskilda utredarens uppdrag. I avvaktan på resultatet av en sådan översyn bör den i propositionen föreslagna överflyttningen av filmverksamheten till Svenska institutet inte ske. Utskottet avstyrker följaktligen medelsförslagen under rubrikerna D1 och D2 i propositionen och föreslår att inga ytterligare medel anvisas till Svenska institutet utöver vad riksdagen tidigare beslutat för budgetåret 1987/88. Det belopp, 1 055 000 kr. som i propositionen föreslås bli överfört till Svenska institutet för utökad filmverksamhet bör i stället återföras till anslagsposten D2. Sveriges Riksradios programverksamhet för utlandet, för UTP:s fortsatta filmverksamhet. Motion U107 yrkande 3 i ifrågavarande del tillstyrks därmed. Yrkande 2 i samma motion och motionerna U106 och U109 yrkande 1 avstyrks.

dels att utskottets hemställan i momenten 1 och 2 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *anslag till Svenska institutet*

att riksdagen med avslag på proposition 1986/87:108, motion 1986/87:U106 och motion 1986/87:U109 yrkande 1 samt med bifall till motion 1986/87:U107 yrkande 3 inte anvisar ytterligare medel till Svenska institutet för budgetåret 1987/88 utöver vad riksdagen tidigare beslutat.

2. beträffande *anslag till Sveriges Riksradios programverksamhet för utlandet*

att riksdagen med avslag på proposition 1986/87:108 och motion 1986/87:U107 yrkande 2 till Sveriges Riksradios programverksamhet för utlandet för budgetåret 1987/88 anvisar ett reservationsanslag av 36 388 000 kr.,

2. Anslag till Svenska institutet m. m. (mom. 1 och 2)

UU 1986/87:19

Gunnel Jonäng och Görel Thurdin (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Enligt vad" och slutar med "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

UTP:s filmproduktion är ett viktigt led i en allmän information om Sverige. Den avdelning inom UTP som ansvarar för denna verksamhet har stor erfarenhet av såväl produktion som distribution av Sverige-information i TV världen över. Om UTP:s filmverksamhet i enlighet med förslaget i propositionen förs över till Svenska institutet finns det stor risk för att denna kompetens försvinner och att den information om Sverige som lämnats genom utländska TV-stationer kommer att minska drastiskt. Utskottet anser således att förslaget i propositionen om att UTP:s filmverksamhet skall föras över till Svenska institutet bör avstyrkas. Utskottet avstyrker följaktligen även medelsförslagen under rubrikerna D 1 och D 2 i propositionen och föreslår att inga ytterligare medel anvisas till Svenska institutet utöver vad riksdagen tidigare beslutat för budgetåret 1987/88. Det belopp, 1 055 000 kr. som i propositionen föreslås bli överfört till Svenska institutet för utökad filmverksamhet bör i stället återföras till anslagsposten D 2. Sveriges Riksradios programverksamhet för utlandet, för UTP:s fortsatta verksamhet.

Därmed tillgodoses syftet med motion U106 och U107 yrkande 3 i här aktuell del. Motionerna 107 yrkande 2 och U109 yrkande 1 avstyrks.

dels att utskottets hemställan i momenten 1 och 2 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *anslag till Svenska institutet*

att riksdagen med avslag på proposition 1986/87:108 och motion 1986/87:U109 yrkande 1. samt med bifall till motion 1986/87:U106 och med anledning av motion 1986/87:U107 yrkande 3 inte anvisar ytterligare medel till Svenska institutet för budgetåret 1987/88 utöver vad riksdagen tidigare beslutat,

2. beträffande *anslag till Sveriges Riksradios programverksamhet för utlandet*

att riksdagen med avslag på proposition 1986/87:108 och motion 1986/87:U107 yrkande 2 till *Sveriges Riksradios programverksamhet för utlandet* för budgetåret 1987/88 anvisar ett reservationsanslag av 36 388 000 kr.

3. Val av sändningsspråk m. m. (mom. 4 och 5)

Margaretha af Ugglas, Anita Bråkenhielm och Gunnar Hökmark (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Kulturutskottet erinrar" och slutar med "avstyrks därmed" bort ha följande lydelse:

Valet av sändningsspråk är enligt utskottets uppfattning en mycket viktig fråga. Detta val bör bygga på två hänsyn: dels är det betydelsefullt att människor i olika delar av världen får kunskaper om det svenska samhället;

detta talar för att sändningar bör ske på de stora världsspråken. Dels bör utlandsprogrammen bidra till nyhets- och informationsflödet i länder som av olika skäl har ett knappt eller ensidigt nyhetsutbud. Detta ger enligt utskottets mening anledning för svensk del att utvidga sändningsspråken till de baltiska och polska språken. Utskottet ansluter sig därmed till vad som anförs i motionerna U107 och U108.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Kulturutskottet erinrar" och slutar med "avstyrks därmed" bort ha följande lydelse:

Vad gäller den tekniska kapaciteten för utlandssändningarna anser utskottet särskilt angeläget att möjligheterna till distribution via satellit och teleledningar övervägs och tas till vara. Det är också av stor vikt, att regeringen i sak redovisar vilka investeringsbehov som finns för att nuvarande kortvågskapacitet skall upprätthållas och eventuellt förbättras. I propositionen avvisas utan motivering behovet av ersättning av de nuvarande kortvågssändarna i Hörby. Detta finner utskottet otillfredsställande.

Mot bakgrund av de brister som finns i propositionen och vilka ovan relaterats anser utskottet angeläget att regeringen snarast återkommer till riksdagen med förslag om hur den framtida verksamheten med utlandssändningar bör utformas. Ett sådant förslag bör baseras på överväganden av det slag som utskottet här har redovisat. Detta bör ges regeringen till känna. Motion U107 yrkande 1 i ifrågavarande del tillstyrks därmed. Motion U109 yrkande 2 avstyrks.

dels att utskottets hemställan i momenten 4 och 5 bort ha följande lydelse:

4. *beträffande framtida organisation av Sveriges Riksradios programverksamhet för utlandet*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:U107 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. *beträffande val av sändningsspråk*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:U108 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilt yttrande

Ingemar Eliasson och Rune Ångström (båda fp) anför:

Vi beklagar att regeringen för riksdagen inte presenterat sådana förslag till riktlinjer för utlandsprogrammets verksamhet som den särskilda utredningsmannen utarbetat. Vi förutsätter att regeringen återkommer till den frågan i annat sammanhang.

Vidare har regeringen avvisat de förslag till ändringar i verksamheten som kunnat skapa utrymme för investeringar i nya kortvågssändare. Det är angeläget att dessa investeringar kommer till stånd. Vi förutsätter att den frågan prövas i kommande budgetarbete.

Kulturutskottets yttrande

UU 1986/87:19

Bilaga

1986/87:6 y

om Sveriges Riksradios programverksamhet för
utlandet (prop. 1986/87:108)

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har den 26 mars 1987 beslutat bereda kulturutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1986/87:108 jämte motionerna 1986/87:U105, U106, U107, U108 och U109.

Kulturutskottet

Sveriges Riksradio AB skall enligt det avtal som i juni 1986 träffats mellan staten och bolaget för perioden 1986—1992 bl. a. svara för programverksamhet för utlandet. Enligt avtalet skall Riksradios program för sändning till utlandet ge utländsk publik och särskilt utlandssvenskar möjlighet att få information om och upprätthålla kontakt med Sverige. Denna programverksamhet bedrivs av en särskild enhet inom Riksradien — Utlandsprogrammet (UTP). UTP:s verksamhet styrs alltså av de allmänna riktlinjer som anges i radiolagen (1976:755) och i avtalen mellan staten och bolagen i Sveriges Radio-koncernen.

Inriktningen av och organisationen för UTP har utretts av en särskild utredningsman. I betänkandet (Ds UD 1986:5) På våglängd med Sverige — förslag till inriktning av Sveriges Radios utlandsprogram lämnas bl. a. förslag till mer preciserade riktlinjer för utlandsprogramenheten samt förändringar i val av sändningsspråk. Vidare föreslås att kortvågssändarna i Hörby skall ersättas under en femårsperiod. Dessa förslag avvisas av utrikesministern. Han tar däremot upp ett förslag som Sveriges Radio AB fört fram i koncernens remissyttrande över betänkandet, nämligen att den filmverksamhet som bedrivs inom UTP skall överföras till annan huvudman inom koncernen. I propositionen föreslås att filmverksamheten inom UTP skall föras över till Svenska institutet och att en del av de medel som nu används för denna verksamhet bör användas för att förstärka institutets film- och videoverksamhet. I propositionen föreslås att 1 055 000 kr. skall föras över till Svenska institutet. Någon förändring av nu gällande riktlinjer för UTP:s verksamhet i övrigt föreslås inte i propositionen.

Utrikesministerns avvisande av utredningsförslaget i fråga om *val av språk* kritiserar i motionerna U107 (m) och U108 (m). Motionärerna anknyter till de förslag som tagits fram av utredningsmannen. Denne framhåller att engelska, ryska och tyska bör vara högprioriterade språk för nyhets- och informationsförmedlingen, medan sändningarna på spanska och por-

tugisiska bör upphöra. De ryska veckoöversikterna föreslås sändas också på de baltiska språken och polska. Enligt motion U108 bör en försöksverksamhet med en sådan utformning av sändningarna komma till stånd fr. o. m. nästa budgetår. I motion U107 uttalas att de språk på vilka sändningar sker bör utvidgas till att omfatta de baltiska språken och polska.

Med anledning av dessa förslag vill utskottet erinra om sitt uttalande om olika programinslag vid behandlingen av regeringsförslag om Sveriges Radios verksamhet våren 1986. Utskottet (KrU 1985/86:21 s. 27) anförde bl. a. följande:

Det finns dock skäl framhålla att det liksom hittills bör ankomma på Sveriges Radio att i programfrågor arbeta fritt och självständigt inom ramen för de allmänna riktlinjer som anges i radiolagen och i avtalen mellan staten och bolagen i Sveriges Radio-koncernen (se närmare härom bl. a. KrU 1983/84:17 s. 22). Den omständigheten att riksdagen i detta ärende har att ta ställning till frågor om innehållet i de nya radioavtalen innebär inte att riksdagen bör anlägga synpunkter på enskildheter i programutbudet.

Även om utskottet delar motionärernas uppfattning att det är angeläget att sändningar på de baltiska språken och polska kan komma till stånd konstaterar utskottet således att det är Riksradiation som beslutar om val av sändningsspråk. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna U108 och U107 yrkande 1 i här aktuell del.

Möjligheterna att sända *turistinformation* om Sverige via UTP:s sändningar tas upp i motion U105 (s). Motionärerna erinrar om en försöksverksamhet som pågick under sommaren 1985 med tips om turistmål, trafikinformation m. m. De anser att permanenta sändningar skulle vara av värde som ett led i ansträngningarna att öka turismen till Sverige och att Sveriges turistråd bör kunna medverka med basinformation och fakta om olika resmål.

Försöksverksamheten, som skedde genom sändningar över mellanvågssändaren i Sölvesborg, bestod av längre program samt en stor andel direktsändningar. Från juni t. o. m. augusti sändes en timme dagligen huvudsakligen inriktat på service till turister i eller på väg till Sverige. Turistsatsningen möjliggjordes genom ett nära samarbete med Sveriges turistråd. Enligt den utvärdering som gjorts av försöksverksamheten är det svårt att bedöma genomslagskraften av turistinformationen som bestod av sändningar om 15 minuter på engelska, tyska, franska samt svenska.

Riktlinjerna för UTP:s verksamhet innebär att UTP skall söka skapa kunskap om och förståelse för Sverige och att delta i ett internationellt kultur- och informationsutbyte. Det ingår därför som en naturlig del av verksamheten att skildra Sveriges sevärdheter såväl i fråga om natur som kultur. Härigenom ges också värdefull turistinformation. Det finns således enligt utskottets mening inte skäl för riksdagen att göra en särskild framställning om behovet av turistinformation i utlandssändningarna.

Den *produktion av film- och videoprogram* som förekommer inom UTP sköts av en särskild exportredaktion. I betänkandet om UTP:s verksamhet lämnas bl. a. följande uppgifter om UTP:s filmproduktion. Redaktionen som även gör ljudradioprogram har 8,5 tjänster varav 6 är avsedda för film. Produktionsbudgeten uppgår till 1,2 milj. kr. Kostnaderna för filmproduk-

tionen är ca 750 000 kr. Filmproduktionen är till viss del externfinansierad. Syftet med programexporten är att programmen skall användas av radio- och TV-stationer i utlandet. Utöver den distribution som sker direkt från UTP svarar Svenska institutet för en omfattande distribution av UTP:s produktion. Institutets förmedling gäller dock endast annan distribution än etersändning.

I motionerna U106 (c) och U107 (m) avvisas regeringens förslag om att UTP:s filmproduktion skall läggas ned och att vissa medel skall föras över till Svenska institutet. Enligt motion U109 (s) bör avvecklingen av UTP:s filmverksamhet ske successivt under ett år. Motionärerna påpekar att om den hittills bedrivna verksamheten helt upphör kommer informationen om Sverige från utländska TV-stationer att minska drastiskt. Detta kan inte ha varit avsikten när beslutet om ny huvudman för filmverksamheten togs, säger de. Motionärerna menar att en längre avvecklingsperiod är nödvändig för att göra det möjligt att närmare pröva hur den hittillsvarande informationen skall kunna lämnas framöver med en ny huvudman.

De synpunkter som förs fram i motion U109 är enligt utskottets mening värda att beakta. Utskottet delar motionärernas uppfattning att frågan om Svenska institutets möjligheter att ta över den information om Sverige som UTP:s filmproduktion kunnat ge närmare bör prövas. Härvid bör även de upphovsrättsliga aspekterna på filmexporten beaktas. I detta sammanhang vill utskottet erinra om att en särskild utredare tillkallats i december 1986 för att göra en översyn av de statliga insatserna inom det svenska kultur- och informationsutbytet med utlandet. Utredaren skall enligt direktiven (dir. 1986:35) kartlägga hur de av riksdagen fastlagda riktlinjerna för det allmänna informations- och kulturutbytet med utlandet tillämpats i praktiken. Kartläggningen skall också avse hur Sverigeinformation inom övriga områden hittills fungerat. Utredaren skall mot denna bakgrund belysa framtida behov samt lämna förslag till en effektivare resursanvändning genom omprioriteringar och omDispositioneringar av tillgängliga resurser. Utskottet förutsätter att ställningstaganden till utredningen kommer att redovisas för riksdagen.

Vad utskottet anfört om frågan om en närmare översyn av en överflyttning av UTP:s filmproduktion till Svenska institutet bör utrikesutskottet med anledning av motionerna U106, U107 yrkande 3 i här aktuell del och U109 yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna. I avvaktan på resultatet av denna översyn bör den i propositionen föreslagna överflyttningen inte genomföras.

Enligt motion U109 måste de *kortvågssändare* som nu är i drift snarast ersättas. Vidare anser motionären att det är angeläget att en *mellanvågssändare* uppförs på västkusten. Även i motion U107 påtalas behovet av investeringar i kortvågssändare.

För sändningar som skall ge täckning utanför Sverige finns Sölvesborgs mellanvågsstation och Motala långvågsstation som sänder över Gotland samt kortvågsstationerna i Hörby och Karlsborg. De två senare är över tio år gamla. Utskottet har i yttrande till försvarsutskottet (KrU 1986/87:5 y) redovisat att televerket avser att i sin anslagsframställning för budgetåret 1988/89 ta upp frågan om reinvestering av kortvågssändare. I fråga om

utbyggnad av ytterligare AM-sändare för mellanvåg har utskottet uttalat i nämnda yttrande att denna fråga bör ytterligare prövas. Med hänvisning till vad som anförts anser utskottet att motionerna U107 yrkande 1 i här aktuell del och U109 yrkande 2 inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

UU 1986/87:19

Bilaga

Stockholm den 28 april 1987

På kulturutskottets vägnar

Ing-Marie Hansson

Närvarande: Ing-Marie Hansson (s), Catarina Rönnung (s), Maja Bäckström (s), Jan-Erik Wikström (fp), Karl Boo (c), Berit Oscarsson (s), Lars Ahlmark (m), Anders Nilsson (s), Margareta Mörck (fp), Gunnel Liljegren (m), Erkki Tammenoksa (s), Kerstin Göthberg (c), Alexander Chrisopoulos (vpk), Mats O Karlsson (s) och Lars Ahlström (m).

Avvikande mening

Karl Boo och Kerstin Göthberg (båda c) anser att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "De synpunkter" och slutar med "inte genomföras" bort ha följande lydelse:

UTP:s filmproduktion är ett viktigt led i en allmän information om Sverige. Den avdelning inom UTP som ansvarar för denna verksamhet har stor erfarenhet av såväl produktion som distribution av Sverigeinformation i TV världen över. Om UTP:s filmverksamhet i enlighet med förslaget i propositionen förs över till Svenska institutet finns det stor risk för att denna kompetens försvinner och att den information om Sverige som lämnats genom utländska TV-stationer kommer att minska drastiskt. Utskottet anser således att förslaget i propositionen om att UTP:s filmverksamhet skall föras över till Svenska institutet bör avstyrkas. Utskottet tillstyrker alltså motionerna U106 och U107 yrkande 3 i här aktuell del. Utskottets ställningstagande innebär att motion U109 yrkande 1 i huvudsak blir tillgodosett.

